

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		К044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		9 беттің 1 беті

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ медицина колледжі

**«Маркетинг және менеджмент негіздерімен фармацияның ұйымдастыру экономикасы» пәні бойынша
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ**

№5 тақырып: «Тауарлар қоры және оларды жоспарлау»

Мамандығы: 0306000-«Фармация»

Курсы: 3

Семестрі: 5,6

Құрастырушы: Баркизатова Г.Б.

Шымкент, 2020

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		К044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУ		9 беттің 2 беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасының мәжілісінде қаралып, бекітілді.

Хаттама № «19» «25» 05 2020 ж.

Каф. мең., фарм.ғ.д., профессор — Шертаева К.Д.

ONTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 9 беттің 3 беті

1. Сабақтың тақырыбы: Тауарлар қоры және оларды жоспарлау

2. Сағат саны: 5 сағат

3. Сабақ түрі: тәжірибелік

4. Сабақтың мақсаты Оқушыларға саяси экономика, макро, микроэкономика, фармацевтикалық экономика туралы түсініктер беру.

— **оқыту:** Фармацевтикалық экономика – шектеулі дәрілік зат ресурстарын қолдану, басқа да дәріхана ассортиментіндегі тауарларды қолдану, басқа да дәріхана ассортиментіндегі тауарларды қолдану және олардың эффективті жұмсалудың қадағалайтын, осы мәселелер аймағын зерттейтін ғылым. Фармацевтикалық экономика мемлекеттің макроэкономикалық жүйесінің құрам бөлігі ретінде қарастырылады, сондықтан да ол жалпы және жеке принциптер қатарымен базаланады.

— **Тәрбиелік:** Оқушылардың фармация мамандығын меңгеруде өз құқықтары мен міндеттерін білуі халыққа фармацевтикалық көмек көрсетуде дұрыс патриоттық сезімін қалыптастыру

— **Дамыту:** тұрғындарды медициналық және дәрілік заттармен қамтамасыз етуде дұрыс патриоттық сезімін қалыптастыру.

5.Оқыту әдісі: Ауызша жауап,Тестілер құрастыру

6.Материалды-техникалық жабдықталуы.

а) техникалық құралдар: компьютерлер,интерактивті тақта,мультимедиялық құрылғы.

ә) көрнекі және дидактикалық құралдар: кестелер, слайдтар, әдістемелік өңдеу

б) оқыту орны: 217 аудитория

7.Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Лекциялық материал

2. Қазақстан Республикасы үкіметінің шешімдері

3. Дәрі-дәрмек туралы заң

4. Арыстанов Ж.М. «Фармациялық қызметті ұйымдастыру негіздері» 2012.

Қосымша:

1. ҚР ДСМ бекіткен бұйрықтар мен нұсқаулар және басқа да нормативті-техникалық құжаттар.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 9 беттің 4 беті

8. Ұйымдастыру кезеңі: 11 мин 6%

Оқушылардың сабаққа қатысуын тексеру

Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру

Сабақтың мақсаты мен міндеті.

9. Оқушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру: 27мин 15%

10. Жаңа сабақты түсіндіру: 54мин 30%

11. Оқушылардың өз бетінше атқаратын жұмысы: 63мин 35%

12. Жаңа тақырыпты бекіту: 18мин 10%

13. Сабақты қорытындылау: 3,5мин 2%

14. Үйге тапсырма беру: 3,5мин 2%

АҚПАРАТТЫҚ-ДИДАКТИКАЛЫҚ БЛОК

Тұрғындарды және емдеу-профилактикалық мекемелерді дәрілік заттар ассортиментімен үзіліссіз, сапалы түрде қамтамасыз ету үшін айналым заттарының көп бөлігін тауарлар қоры ұрайды. Тауарлар қорының мөлшерін ғылыми тұрғыда негізделіп жүргізілуі керек. Тауарлар қорының мөлшерден артық жобалануы тауарлардың сатылып үлгермеуіне және бұзылуына соқтырып, олардың айналымын төмендетеді, тауарлардың сақталуымен байланысты айналым шығындарын көбейтеді. Мөлшерден аз тауарлар қоры сатылу процессінде тұрғындар мен емдеу-профилактикалық мекемелердің дәрілік заттарға деген сұраныстары деңгейлерін төмендетеді.

Тауарлар қорының қалыптасуына келесі факторлар әсер етеді:

- Дәрілік заттарға, медициналық бұйымдарға басқа да фармацевтикалық тауарларға деген сұраныстың өзгерістері;
- Дәрілік заттардың, басқа да фармацевтикалық тауарлардың өндірілу мерзімдері
- Дәрілік заттарды, басқа да фармацевтикалық тауарларды жеткізу мерзімдеріндегі өзгерістер;
- Қажетті тауарлар қорының жетіспеушілігі немесе тауарлардың жеткізілуіндегі кешігушіліктер, басқа да мүмкін болатын жетіспеушіліктер.

Тауарлар қорын қалыптастырудың негізгі мотивтері болып келесілер саналады:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИСІНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	К044-40/19-2020 9 беттің 5 беті

- Тауарлық операцияларды жүзеге асырудың қажеттілігі;
- Кездейсоқ жағдайлардың алдын алу;
- Пайда түсіру.

Тауарлар қорының жіктелуі , өлшенуі және бағалануы

Дәріханалық ұйымдардың тауарлар қоры қолданылу бағытына, орналасу орнына, пайдаланылу уақытына және көлемдеріне қарай жіктелінеді:

Тауарлар қоры келесі өлшем бірліктері бойынша өлшенеді:

- Натуралды өлшем бірліктері бойынша;
- Құндық өлшем бірліктері бойынша;
- Жанама көрсеткіштері бойынша

Тауарлар қорының мөлшеріне әсер ететін факторлар

Тауарлар қорының мөлшеріне ықпалды түрде келесі негізгі факторлар әсер етеді:

- Тауарлардың босатылу көлемі;
- Дәріханалық ұйым, дәріхананың орналасқан жері;
- Тауарлардың босатылу көлемінің құрамы;
- Тауарларды өткізу желісінің жұмысын ұйымдастыру.

Дәріханалық ұйымдарда тауарлар қорының қалыптасу ерекшеліктерін келесілер анықтайды:

- Өндіріс жағдайы – теңкөлемділігі, кезеңдігі немесе өндірістің маусымдығы, өндірісті тұтыну аймағына жақындату тауарлардың қозғалысындағы аралық көтерме сауда звеноларының қатысуын болдырмайды, нәтижесінде тауарлардың дәріханалық ұйымдарға дейінгі жолда тауарлардың болу уақытын қысқартуға ықпал жасайды, тауарлардың тасымалдану уақыты қысқарады;
- Тауарларды тасымалдау немесе маусымдар бойынша тасымалдау, мысалы, таулы жерлерде қашық орналасқан аудандарға тауарларды күннің жылы кезінде жеткізу көзделеді. Тауарлар қорының мөлшерінде тауарларды дәріханалар желісіне тасымалдау көліктерінің жағдайы да ықпал етеді;
- Тауарларды тұтыну жағдайы – үнемі, үзіліссіз, маусымды және т.б.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		К044-40/19-2020 9 беттің 6 беті
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		

Тауарлар қорын талдау және жоспарлау

Тауарлар қорының сомалай мөлшері мен күндер бойынша өзгеріп отыратындықтан, тауарлар қоры да өзгереді, сондықтан тауарлар қорының орташа мөлшері есептелінеді. Тауарлар қорының орташа мөлшері өткен немесе ағымдағы кезеңдердегі тауарлардың босатылу көлемін орындауды қамтамасыз етеді. Тауарлар қорының орташа мөлшерін есептеудің бірнеше әдістемелік тәсілдері бар:

- Бастапқы және соңғы кезеңдердегі тауарлар қорының мөлшері мәліметтерді қолдану негізінде орташа арифметикалық есептеу;
- Тауарлар қорының мөлшері туралы мәліметтерді қолдану негізінде орташа хронологиялық есептеу.

Орташа арифметикалық әдіспен тауарлар қорының орташа мөлшерін ай бойында есептеуде тауарлар қорының айдың басындағы және айдың соңындағы қалдықтарын қолданамыз:

$$K_o = (K_b + K_c) : 2$$

K_o -тауарлар қорының орташа мөлшері;

K_b -айдың басындағы тауарлар қалдығы;

K_c -айдың соңындағы тауарлар қалдығы;

Орташа хронологиялық әдіспен тауарлар қорының орташа мөлшерін есептеуде есептеу кезеңіндегі барлық күндер бойынша тауарлар қорларының қосындысы шығарылады. Есептеу кезінің бастапқы бастапқы және соңғы тауарлар қорларының қосындысы шығарылады. Есептеу кезінің бастапқы және соңғы тауарлар қорларының мөлшерлері жартылай көлемде алынады және тауарлар қорының жалпы сомасы алынған күндердің біреуі қысқартылған санына бөлінеді:

$$K_o = (1/2 K_1 + K_2 + K_3 + \dots + 1/2 K_n) : n - 1$$

K_o -тауарлар қорының орташа мөлшері;

K_1 -тауарлар қорының бастапқы қалдығы;

K_n -тауарлар қорының соңғы қалдығы;

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	К044-40/19-2020 9 беттің 7 беті

n-тауарлар қоры қалдығы анықталған күндер.

Тауарлар қорының орташа мөлшері анықталғаннан кейін, тауарлардың күндер саны бойынша нақты айналымы есептелінеді.

Тауарайналысы түсінігі – есептік кезеңде тауарлар қорының орташа мөлшері көлеміндегі босатылу уақытын анықтайды.

Тауарайналысы жылдамдығы мен тауарлар қорының күндер саны бойынша мөлшері арасында өзара кері байланыстылық болады: тауарлар неғұрлым тезқозғалса, соғұрлым тауарлар қорының күндер саны бойынша мөлшері аз болады, және керісінше.

Тауарайналысы жылдамдығын сипаттау үшін белгілі кезеңде тауарлардың айналысы санын сипаттайтын көрсеткіш қолданылады. Тауарлар айналысы санын есептеу үшін келесі мәліметтер жинақталады:

- Есептеу кезеңіндегі күндер санын күндер бойынша тауарлар айналысына бөлінеді:

$$V=K_c:T_a$$

- Тауарлардың босатылу көлемін сәйкесті кезеңдегі көтерме сауда бағасындағы тауарлар қорының орташа мөлшеріне бөледі:

$$V=B:K_o$$

Жоғарыда атап өткеніміздей, тауарлар айналысын жылдамдату оң тенденция болып саналады. Сондықтан тауарлардың айналысын жылдамдату резервтерін, атап айтқанда тауарлар қорының күндер санын азайту шараларын іздестіру арқылы тауарлар қорының күндер саны бойынша нормативі анықталады.

Тауарлар айналысын жылдамдатуға келесі факторлар ықпал етеді:

- Тауарайналысының өсу темпі әрқашанда тауарлар қорының өсу темпінен жоғары болуы;
- Дайын дәрілік заттар үлесінің өсуін, нәтижесінде тұрғындарға тауарлардың босатылу уақытының қысқаруы;
- Тауарларды өткізу жүйесінің жақсаруы және басқалар.

Тауарлар қоры нормативінің сомалай түрдегі абсолюттік көрсеткіші – тауарлардың көтерме сауда бағасындағы біркүндік жоспарлы босатылу

ONTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 9 беттің 8 беті

көлемінің тауарлар қорының жоспарлы күн саны нормативіне көбейтіндісі арқылы есептеледі.

Тауарлар қорын жоспарлау - жанама көрсеткіш – тауарлар қорының күндерін нормалаудан басталады. Тауарлар ассортиментін қалыптастыру және тауарлар қорын талдау көрсеткіштеріне келесілерді жатқызуға болады:

- Тауарлардың өмірлік циклдерінің нақты сатысында болу ұзақтығы;
- Тауарлардың номенклатурасының және ассортиментінің кеңдігін анықтау;
- Дәрілік заттардың, медициналық бұйымдардың, басқа да фармацевтикалық тауарлардың бекітілген ассортименттік тізімге сәйкестігі;
- Импорттық дәрілік заттардың және медициналық бұйымдардың жалпы тауарлар қоры көлеміндегі үлесі;
- Тауарлар ассортиментінің жаңару коэффициенті;
- Эпидемия кезеңіндегі дәрілік заттар ассортименті;
- Дәріханалық ұйымның жұмыс кестесіне байланысты дәрілік заттар ассортименті;
- Тұрғындардың декретирленген тобын қамтамасыз ету дәрілік заттарының ассортименті;
- Дәрілік заттардың босатылуының реттелуіне байланысты ассортименті.

Тауарлар қорын басқару кәсіпорынның экономикалық іс-әрекеттерінің күрделі түрі болып саналады. Тауарлар қорын басқарудың мақсаты – әр тауарды өте аз шығындармен үзіліссіз сатуды қамтамасыз ететін тауарлардың қорын қалыптастырып, оның мөлшерін сақтау. Дәріханалық ұйымдарда тауарлар қорын басқаруды талдауда келесі көрсеткіштер зерделенеді:

Дәрілік заттар мен медициналық бұйымдар қорының дәріханаларға түскен кездегі орташа тауарлар бағалары;

Дәріханаға нақты түрде түскен тауарлар көлемінің тауарлардың бір партиясының оптималды көлемінен айырмашылығы және осы айырмашылық өзгерісінің тауарлар қорының мөлшеріне әсерін бағалау;

Дәрілік заттардың бөлшек ассортименттік топтары бойынша нормадан артық қорлардың пайда болу себептері.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 9 беттің 9 беті

Бақылау сұрақтары:

1. Тауарлар қорының қалыптасуына қандай факторлар әсер етеді?
2. Тауарлар қорының мөлшеріне әсер ететін факторлар
3. Тауарлар қорын қалыптастырудың негізгі мотивтері болып нелер саналады?
4. Тауарлар қоры қандай өлшем бірліктерімен өлшенеді?
5. Тауарлар қорының орташа мөлшерін есептеудің әдістемелік тәсілдерін айтып беріңіз.